

Rokolya Sándor

*1930-33, valahol az Alföldön +1999.febr.17. Pécs

∞1971. jan. Pécs (elváltak)

Köves Lenke

*

+

Gy: 1.f.ú (valójában csak feltételezés, hogy a második feleség az anya!)

2∞1975.aug.29. Pécs

Szirtes Jolán

*

+2011, Pécs

Gy:

K:

Alföldi származású bányász, mai szemmel áldozata a szocialista iparnak. Akkor, aktív korában, jeles bányamunkás, vájár, szocialista brigád vezetője, másfél évtizedig bányamentő, a proletariátus hőse. Kítüntetései: a Szakma Kiváló Dolgozója és Kiváló Dolgozó 1954-ben, a Szocialista Munka Érdemérme 1955-ben. Utóbbit Dobi Istvántól¹ vehette át. Oklevelet meg tucatszám kapott pályája során. A szocialista rendszer – bár 1956-ban volt néhány „rossz” megnyilvánulása –, számos alkalommal kítüntette, s példaképnek állította a többi bányász elé. Kítüntetései, munkateljesítménye alapján a politikai propaganda számára médiaképessé vált, és „híressé” is tette a korabeli média – legalábbis a szakmán belül. Egy időben a pécsi bányászörökben mindenki tudta, ki is az a Rokolya Sándor. A vele készült riportok ma is őrzik emlékét és (talán ez fontosabb) a szocialista ipar e szeletének világát is. Először egy 1951-es újságcikkben bukkan fel a neve, ami után a '70-es évek közepéig szinte nem volt megállás: a nagyjából két és fél évtized alatt magánéleti megjelenéseinek kívül öt újságban legalább 23 cikk számolt be a szakmai teljesítményeiről!

Hogy miként volt ehhez a valóban, az utókor számára is tiszteletreméltó nehéz fizikai munkához ereje, arról 1976-ban így nyilatkozott: „Amikor a bányába kerültem, vékony kis parasztyerek voltam. Egy azok közül, akik úgy érkeztek Pécsre, hogy fogalmuk se volt arról, mi vár majd rájuk. Alföldi vagyok, hol is láhattam volna bányát? De a munkától sohasem féltem. ... Láta már az alföldi földeket? A sárga, homokos sziket? Aki azon nőtt fel, aki látta, hogyan küzd a mindennapi kenyérért az apja, az kerüljön bárhová is, megállja a helyét. Tehát azt mondom a kérdésre: nem féltem soha a munkától, nem kerestem a könnyebbik végét, így aztán a látszatja [értsd: elismerések és jó kereset] is megvolt.” Családkutatói szempontból élete minden eseménye kutathatósi korlát alá esik, ezért a szokásos genealógiai eseményeket anyakönyvekből nem sikerült meghatározni. Azonban a jelzett források (újságcikkek), valamint a Pécsi Köztemető adatbázisa alapján néhány életadata megismerhető.

Pontos születési éve (vagy kora) nehezen meghatározható, mert bár van forrás arról, hogy „1954-ben, 21 évesen érkezett az Alföldről a pécsi bányavidékre”, valójában biztos, hogy már 1951 januárjában Pécsen volt (és ha ez valóban 21 évesen történt, akkor kb. *1930), ahol a Pécsi Szénbányászati Tröszt (később Mecseki Szénbányák Vállalat) pécsbányatelepi üzemében az András-aknai Bertusz csapatba került. „Az év elején, amikor már egyre több új bányász érkezett a pécsbányatelepi aknához, a Bertusz csapatra is került vagy négy. Eleinte idegenkedve fogadtak őket és előre kikötötték, hogy: »Itt műszakot mulasztani nem lehet.« Nem is mulasztottak. ... Fischer elvtárs, a párt csoportvezető ... Rokolya Sándorból tagjelöltet, Szrp Emilből sztahanovistát, Szlanics Imrétől, Cserép Máriától jó bányászokat nevelt. ... Például Rokolya Sándor tagjelölt a faluújság szerkesztésében vesz részt.”²

Rokolya hamarosan átkerült a szintén Pécsbányán található Széchenyi-aknára, és 1954-ben, mint csapatvezető vájár a Fekete brigádban „... elsőként értem el a 40 méteres havi elővájási teljesítményt”. Egy 1955 januári jelentés szerint „A Széchenyi aknai vájárok közül a Jelenszki csapatban dolgozó Sáros József és a Fekete brigádban levő Rokolya Sándor érték el a legnagyobb - valamivel 134 százalékon felüli - eredményt.”³

Következtek a tetet felőlő munkásoké, melyet a munkaverseny, szabadedőben végzett társadalmi munka, túlteljesített hónapos-éves-ötéves tervek, egészségtelen és balesetveszélyes munkakörülmények, elégtelen-korszerűtlen gépesítés és ideológiai szlogenek jellemeztek. És persze az átlagon felüli jövedelem, a bányászlakás, a katonaság (és az erőltetett iparosítás munkaerőhiányában gyakran a politikai és köztörvényes büntettek, a kitelepítés vagy internálás) alóli mentesség, a bányásznap (mely csak az 1989-es politikai rendszerváltás után kapta vissza Szent Borbála nevét) jutalom.

1954-től az 1956-os forradalomig tartó idők rendkívül sikeresek Rokolya számára. Felvették a pártba (Magyar Dolgozók Pártja, 1956 okt. 31. után ebből alakult meg a Magyar Szocialista Munkáspárt [MSZMP], ahová azonban Rokolya már nem lépett be), ekkor kapta kítüntetéseit, szakmailag megbízható és tapasztalt, szorgalmas, ereje teljében lévő fiatal, aki földművelési napszámából lett a munkásosztály tagja. A média a tenyerén hordozta:⁴

1. „Ugyanitt adták át Rokolya Sándornak, Széchenyi akna vájárának a legjobb ifjúsági vájárt megillető vándorzászlót és 300 forint pénzjutalmat.”
2. „A 125-ös Csepelre Rokolya Sándor a legesélyesebb 141 százalékaival.”
3. „500 tonnával több szenet! ...”
4. „Széchenyi-aknán Rokolya Sándor tűnt ki. Eredeti felajánlása szerint napi 6,2 csille szén kiadását vállalta, ami 101,6 százalékos teljesítménynek felel meg. Ezzel szemben napi 10 csille szenet termel, s így 151 százalékra teljesíti tervét.”
5. „Pillanatnyilag Rokolya Sándor az akna legjobb vájára. 151 százalékos eredményt szinte megközelíthetetlenül látszik. Pedig fiatal vájár, de a sokévi tapasztalatot a hozzáértés, a munkakedv, s főként a küzdőszellem pótolja. Napi többlete általában 11 csille. A 125-ös Csepelért versenyez. Most még veretlenül vezet.”
6. „Ifjúságunk országsszerte készül a nagy ünnepre.” (a szocializmusban minden év ápr. 4-én tartott „Felszabadulás” ünnepe.)

¹ Korábban Magyarország miniszterelnöke, akkor az Elnöki Tanács elnöke (azaz államfője).

² Dunántúli Napló, (8. évf.) 1951. 05. 26./120. sz., 3. old., Párt és pártépítés rovat, Mesterfalvi Gyula: „Az András-aknai 207-es csapat pártcsoportja”. Illetve Dunántúli Napló, (8. évf.) 1951. 10. 25./249. sz., címlap, „Fischer János elvtárs példamutatóan neveli a pécsbányatelepi új munkásokat.”

³ Dunántúli Napló, (12. évf.) 1955. 01. 10./8. sz., címlap, „A pécsi bányászok már 923 tonna szenet adtak havi tervükön felül”, illetve Szabad Ifjúság, (VI. évf., 121. sz.) 1955. 05. 25. „Teljesítjük az éves tervet. Pécsbányán első a Fekete DISZ brigád.” című vezércikk a címlapon.

⁴ 1. Dunántúli Napló, (13. évf.) 1956. 02. 04./30. sz., címlap, „A legjobb pécsi frontbrigád”

2. Dunántúli Napló, (13. évf.) 1956. 03. 10./60. sz., „Kié lesz Pécsbányán a motorkerékpár?”

3. Szabad Ifjúság, (VII. évf., 71. sz.), 1956. 03. 23., vezércikk a címlapon, Igaz Sándor: „500 tonnával több szenet! Méltó régi, nagy híréhez, a pécsi Jelenszki DISZ-brigád”!

4. Dunántúli Napló, (13. évf.) 1956. 03. 27./74. sz., vezércikk a címlapon, „Minden erővel a felszabadulási verseny sikeréért.”

5. Dunántúli Napló, (13. évf.) 1956. 03. 31./78. sz., 3. old., „András akna befejezte negyedéves tervét”

6. Szabad Ifjúság, (VII. évf., 79. sz.), 1956. 04. 01., „Még két munkanap. Ifjúságunk országsszerte készül a nagy ünnepre.”

7. Dunántúli Napló, (13. évf.) 1956. 04. 07./83. sz., címlap, „Megjutalmazták a felszabadulási verseny győzteseit”

7. „Pécsbányán két Pannónia motorkerékpárt adtak át a boldog tulajdonosoknak. Az egyiket Rokolya Sándor vájár kapta, 139,8 százalékos eredményéért, a másikat Pollák Nándornak ítelték év eleje óta elért 130,1 százalékos átlagteljesítményéért.”

A '60-as évekre az agyonhajszolt munkatempó mellett sem enyhült a médianyomás, ráadásul a rendszerint címlapra kerülő dicsőítő helyzetjelentések között felbukkannak a kifejezetten Rokolyát bemutató újságcikkek.⁵

1. „A Széchenyi-aknai Kerekes Mihály elővájási csapatának 101 méteres rekordjáról nemrégiben adtunk hírt, most arról számolhatunk be, hogy az ötszörös szocialista brigádnak igen komoly vetélytársa akadt Rokolya Sándor elővájási csapatának személyében. Az ugyancsak szocialista brigád május első tíz napjában 33,5 méteres előrehaladást ért el, amellyel másfél méteres előnyre tették szert Kerekesék előtt.”

2. A Dunántúli Napló 1962-ben ötrészes „szocialista-optimista” hangvételű cikksorozattal vázolta fel Rokolyán keresztül a szocialista munkáshős archetipusát.

3. „A kongresszus tiszteletére. 94 méteres vágathajtási eredmény Széchenyi-aknán — A szocialista brigádok túlteljesítették vállalásaikat”

4. „Szocialista brigádok tanácskozása Pécsbányán”

5. „A tanítvány túlszárnyalta mesterét”

6. „A 100 méteres mozgalom szocialista brigádjai közül ki kell emelni Imrei Lajos elővájási csapatát, amely ebben az évben két hónapon keresztül 100 méteren felüli eredményt ért el. Még őket is túlszárnyalta Rokolya Sándor szocialista brigádja, amely három hónapon át háromszor lépte át a „bűvös” 100 métert.”

7. „Rokolya Sándor vájár Széchenyi-aknai csapata régóta részt vesz a szocialista munkaversenyben. Az idei esztendőben célul tűzték ki, hogy tagjaik közül négyen a segédvájárt és hárman a vájár tanfolyamot elvégzik. — Egyébként a brigád minden tagja részt vesz a „Szakma ifjú mestere” mozgalomban, s rendszeresen bővítik szakmai ismereteiket.”

8. Az első magánéleti esemény kapcsán a munka hőse egyszerű polgári fiúként jelenik meg: „Kifutott az úttestre és Komóczy István motorjának szaladt Rokolya Sándor Pécssett, a Fekete Gyémánt téren. A fiú súlyos sérülést szenvedett.”

9. Egy átlagos dicsőítő cikk az évtized végéről.

10. „Elismerést érdemel Fekete Károly és Rokolya Sándor elővájási szocialista munkacsapata. Kiemelkedő átlagukkal hozzájárultak a kiugró üzemi eredményhez.”

11. Az „Egy napot Pécsért” társadalmi mozgalomban aranyfokozatot nyert Rokolya Sándor szocialista brigádja, Pécsbányatelepi KISZ-szervezet.

12. „Ugyancsak páratlan eredményt produkált az egész évben kiválóan dolgozó Rokolya Sándor csapata, amely decemberben, 5 munkanap alatt, 73 méter gurítót hajtott ki.”

1964-ben a munkahelyi KISZ szervezet szervezésében kiutazhatott a Szovjetunióba s valamikor ezután (de még 1971 előtt) sikeresen befejezte az általános iskola nyolcadik osztályát. 1971 év elején megházasodott, aztán 1975-ben ismét, és bár az évtized végére a test megtörik, egyelőre „Újra a mélyben!”⁶

2. „A 25-ösön is csak akkor érezte át a csapat, hogy ez más munka, amikor a problémák kezdődtek. Most egy pécsbányai csapatot telepítettünk ide. Rokolya Sándor aranykoszorús szocialista brigádja. Egykori csapatvezetőjük, Sztanek János egy gázkötéses alkalmával hetven csille szén alatt lelte halálát.”

3. Pillanatkép a brigádvezető életéből.

4. Második házassága.

5. Rokolya (és a korabeli bányászok) valódi áldozathozatalát, a bányászok valódi életét a Jelenkor 1976-os cikke mutatja meg.

Széchenyi aknáról Rokolya Sándor (a fizikailag könnyebb és egészségesebb környezet reményében) átkerült az 1971 nyarán szerveződött Pécs-Bányaüzemhez (akkor már saját jogon Rokolya brigádnak nevezett csoportba) brigádvezetőként. Ezt követően már elsősorban apróhirdetésekből követhető a magánélete, a '70-es évek második felében a szakmai megjelenései eltűnnek, 1980-ban már rokkantnyugdíjas volt, mondhatnánk akár stílusosan, hogy szerencsésen⁷, hisz kívülről átlélhette ugyan, de nem kellett elszenvednie a másfél évtizeddel későbbi bányabezárások traumáit.

Első feleségével Pécs-Meszesen lakott a bányától kapott lakásban, majd új feleségével „Pécs-bányatelep felé vezető külvárosi útján egy kopott ház udvari toldalék-lakásában ... (élt). A lakás üvegezett verandából, egy „nappali szobából”, ami valamikor konyha volt, s a hálószobából (áll).” A Rokolya az országban sem gyakori név, szinte kizárólag Kiskunhalas és régiója, valamint Nagykőrös a kibocsátó hely, ezért alig valószínű, hogy egymástól függetlenül két, nagyjából egyidős Rokolya Sándor is megjelenjen Pécssett, nagyjából egyidőben. Ezért valószínű, hogy a rokkantnyugdíjas bányász adott fel hirdetést 1985-ben a Népszava c. napilapban „Üdüljön Pécsen! Az év bármely szakában összkomfortos lakást biztosítunk, olcsón, nyolc személynek is. Családnak, vállalatnak. Érdeklődni, előjegyeztetni levélben. Cím: Rokolya Sándor, Pécs, Kóczián u. 2. sz. 7624” (Ez abszolút a belváros!) Talán így próbált bevételhez jutni a rokkantnyugdíja mellé. A Kóczián utcai lakás többször felbukkan a '80-as évek apróhirdetéseiben, miután az alábbi két ingatlant eladták.

⁵ 1. Dunántúli Napló, 1962. (19. évf.) 1962. 05. 13./110. sz., címlap, „Versenyben a kongresszusi zászlóért”

2. Dunántúli Napló, 1962 (19. évf., 126-151. sz.) 1962. 06. 24.-29./146-150. szám, Mészáros Ferenc: „Akik a hegyeket mozgatják” I.-V. rész

3. Dunántúli Napló, (19. évf.) 1962. 11. 17./269. szám, címlap

4. Népszabadság, 1963. 03. 05. 8. old.

5. Bányamunkás, (50. évf.) 1963. 04. 01./4. sz.

6. Dunántúli Napló, (20. évf.) 1963. 06. 12./135. sz., vezércikk címlapon, „Nagyszerű teljesítmények a pécsi bányatelepekben”

7. Dunántúli Napló, (21. évf.) 1964. 03. 25./71. sz., 2. old., Hírek

8. Dunántúli Napló, (22. évf.) 1965. 06. 30./152. sz., 5. old., „Egy hét az országutakon”

9. Bányamunkás, 1968 (55. évf.) 14. old. Lombosi Jenő: „Ezüstkoszorús szocialista brigád és gazdaságosság”

10. Dunántúli Napló, (25. évf.) 1968. 12. 12./291. sz., címlap, „December 20-ig teljesítik tervüket a szénbánya üzemek”

11. Dunántúli Napló, (26. évf.) 1969. 08. 20./192. sz., 2. old., „Ünnepi tanácsülés Pécssett”

12. Dunántúli Napló, (26. évf.) 1969. 12. 09./285. sz., vezércikk a címlapon, „A Mecseki Szénbányák üzemei között elsőként Pécsbánya teljesítette éves tervét”

⁶ 1. Dunántúli Napló, (28. évf.) 1971. 01. 22./18. sz., 5. old., „Anyakönyv, Házasságot kötöttek.”

2. Dunántúli Napló, (28. évf.) 1971. 11. 02./258. sz., 3. old., Lombosi Jenő: „Újra a mélyben”

3. Bányamunkás, (58. évf.) 1971. dec./12. sz., vezércikk, Kapu László: „Brigádvezetők megbeszélése Pécs-Szabolcson”

4. Dunántúli Napló, (32. évf.) 1975. 08. 27./234. sz., 4. old., „Hírek, Esküvő”

5. Jelenkor, (19. évf.), 1976. 4. sz., 301.-310. old., Békés Sándor: „Portré, karikás szemekkel”

⁷ Fanyar utalás a „Jó szerencsét!” bányász köszöntésre.

„480 n-öl jól termő szőlő Harkányhoz közel, Terehegyen, rajta lévő téglapüvellet — betegség miatt —, áron alul, sürgősen eladó. Érdeklődni: Rokolya Sándor, 7626 Pécs, Felsővámház u. 15.”⁸

„Eladó 1,5 szobás, komfortos házrés. Fizetési könnyítéssel is. Érdeklődni: Rokolya Sándor, Pécs, Felsővámház u. 15.”⁹

„Egy kétségbeesett hangú levél nyomán jutottunk el Pécssett Rokolya Sándorékhoz. A rokkantsági nyugdíjban lévő bányász és felesége, aki háziartásbeli, három gyermeket nevel. Közülük kettő állami gondozott, két évvel ezelőtt kérték ki őket a nevelőotthonból. Rokolyáék 1978-ban vették meg a Kóczián Sándor utcai házat, hogy gyerekeiknek nyugodt körülményeket biztosítsanak. A férj tetemes részben a saját keze munkájával hozta rendbe az elhanyagolt épületet, amelyben bérlőként egy idős házaspár és egy szintén koros egyedül álló férfi is lakik. ... A Kóczián utca 2-ben élők viszonya az utóbbi időkben teljesen elmérgesedett. Kölcsönös vádaskodások, becsületsértések.”¹⁰

Úgy tűnik, ahogy a szomszédsággal való vitájuk lezárult (véltetően a 80-on túl lévő pereskedő szomszédok kihaltak), a megszerzett házrészt turisztikai céllal kívánták hasznosítani. De csak miután meghirdették, és ezek szerint nem kelt el.

„Belvárosban 2 szoba összkomfortos, utcai házrés eladó, másfél szobás, tanácsi, összkomfortos lakást beszámítok. Rokolya, Pécs, Kóczián u. 2.”¹¹ Közben a család próbált bevételhez jutni: „Gombatermesztésre jól bevált, 60 m² pince, kiadó. Rokolya, Pécs, Kóczián u. 2.”, illetve „Robi-52-es kapálógép, alig használt, áron alul eladó. Érdeklődni: Rokolya, Pécs, Kóczián u. 2.sz.”¹²

Ezt követően a család fő halálhíre és egy köszönetnyilvánítás zárja a média (és a földi élet) szereplését.

„Mély fájdalommal tudatjuk mindazokkal, akik ismerték és szerették felejthetetlen, drága jó férjem és édesapám, ROKOLYA SÁNDOR, hosszan tartó betegségben váratlanul az Úrhoz költözött. Temetése 1999. február 17-én, 12.30 órakor lesz a pécsi központi temetőben. Gyászolja felesége és fia”, valamint „Hálás szívvel mondunk köszönetet mindazoknak a kedves testvéreknek, rokonoknak, barátoknak, szomszédoknak, akik szeretett halottunk, ROKOLYA SÁNDOR temetésén bármely formában segítő kezüket nyújtották, fájdalomban osztoztak és elkísérték utolsó földi útjára, ahol virágokkal borították nyughelyét. Gyászoló felesége és fia”

A Pécsi Köztemető XVI. parcellájának 1766-os sírhelyén nyugszik, temetése 1999. febr. 6-án volt. Felesége, a 2011-ben elhunyt Rokolya Sándorné az I. Ívesfal „C” sorának 26. sírhelyébe helyezték örök nyugalomra.

A jelzett újságokból kiderül még, hogy Rokolya Sándornak volt egy József nevű öccse, aki néhány évvel később követte őt az Alföldről Pécsre, és (egy darabig biztosan) együtt dolgoztak a föld alatt. Ez a József nevű testvér 1943-ban született, 1963 novemberében feleségül vette Dobos Máriát Pécssett, Pécsbányán a Borbála u. 6. sz. alatt lakott, és biztosan volt egy 1965. januárban született, Judit nevű lánya (aki 1983. júl.-ban feleségül ment Gunszt Dezsőhöz) és egy 1974. okt. 26-án született József nevű fia. (Az újsághírek alapján lehetett még több gyermeke is a R. József – Dobos Mária házaspárnak, őket azonban anyakönyvi adatok híján egyelőre nem lehet a családdal összekapcsolni.)

⁸ Dunántúli Napló, (35. évf.) 1978. 05. 25./142. sz., „Apróhirdetés”. Ezt a telket többszöri hirdetéssel még egy évvel később is árulták

⁹ Dunántúli Napló, (35. évf.) 1978. 06. 21./169. sz., 7. old., „Apróhirdetések” (Megjelent egy héttel későbbi számban is.)

¹⁰ Dunántúli Napló, (37. évf.) 1980. 11. 05./305. szám, 6. old., „Leveleink nyomában” rovat, Havasi János: „Békétlenség nyomában”

¹¹ Dunántúli Napló, (37. évf.) 1980. 12. 05./334. sz., „Apróhirdetés”

¹² Dunántúli Napló, (39. évf.) 1982. 12. 15./344. sz., ill. (43. évf.) 1986. 05. 12./129. sz., „Apróhirdetések”